

Lauantai 5.7.2014
Aamuseurat 08:30
Jukka Salomäki

Millaisin mieltein, tunnoin istut tänä aamuna seurapenkkiin? Millainen on se murhe, jonka kanssa mielesi pysähtyessään askaroi? Huolettaako sinua oma terveytesi, läheisesi terveys vai suretko läheisesi kuolemaa? Ehkä sinulla on huolta omasta lapsesta tai vanhemmasta, parisuhteesta, rahasta tai työttömyydestä – tai jostakin muusta.

Oletko tullut juhlille saadaksesi hetkeksi lohtua seuroista tai tavataksesi ystävän, joka ymmärtäisi ja jonka kanssa voisit jakaa murheesi? Tai saatat hävetä tilannettasi ja ajatella, että et kehtaa siitä kenellekään puhua. Ajattelet, että sinulla ei ole oikeutta valittaa murhetta maailmassa, joka on täynnä suurempiakin huolia – sotia ja nälänhätää. Ei kuitenkaan ole liian pientä murhetta jaettavaksi lähimmäisen kanssa tai tuotavaksi rukouksessa kuultavaksi.

Voit myös kokea syyllisyyttä omien tekojesi takia, ehkä epäilet jopa oikeuttasi istua seurapenkkiin. Kaadoitko juuri eilen pahantuulisuutesi lapsesi niskaan ja moitit häntä mitättömästä asiasta lyöden hänen itsetuntonsa maahan? Menetit ehkä malttisi ja haukuit puolisoasi, puhuit pahaa työtoverista ihan vain ajankuluksi tai laitoit kateuttasi kapuloita lähimmäisen rattaisiin. Tai ehkä vain jostain käsittämättömästä syytä ryhdyit sotkemaan omaa elämääsi.

Helpompi on tunnustaa murheensa, kun on joutunut toisten ihmisten väärin tekojen kohteeksi tai epäsuotuisien olosuhteiden uhriksi. Hankalampaa on, jos ei voi syyttää kuin itseään tilanteestaan.

Tai ehkä et sanonut etkä tehnyt mitään, mutta mielessäsi haudoit synkkiä ajatuksia lapsesi uhmatessa, puolisoasi nalkuttaessa tai työkaverisi saadessa tehtävän, jonka olisit halunnut itsellesi. Usein se henkilö, jonka kanssa lähimmäisenrakkkaus loppuu, löytyy omasta makuuhuoneesta tai viereisestä työhuoneesta tai tontin raja-aidan takaa.

Pitäisikö tällainen vajavaisuus kitkeä itsestä pois? Pitääkö kyetä elämään hyveellistä elämää hyvänä ihmisenä? Voit yrittää sitä, ja sitä tulee yrittää. Ainakin voit löytää vaihtoehtoisia tapoja ilmaista suuttumusta, niin ettei tarvitse aina purra. Silti tulet yrityksessäsi myös ymmärtämään, mitä tarkoittaa, ettei ihminen koskaan pääse irti itsekkyydestään ja pahuudestaan. Se on vääjäämätön seuraus ihmisen rajallisuudesta ja erillisyydestä yksilönä.

Näen kertomuksen ruhtinas Myskinistä Dostojevskin kirjassa ”Idiootti” osoituksena siitä, kuinka käy hyvän ihmisen. Tässä Dostojevskin päähenkilössä on jotakin vetoavaa, hän on täysin vilpitön. Mutta aina ja kaikille hyvänä ihmisenä hän ei voi tehdä valintoja. Myskinin ei käynyt hyvin. Niin elämän tienhaaroissa kuin pienissä ristiriitatilanteissa, valitessaan jonkun tai jotakin valitsija joutuu kääntämään selkensä jollekin toiselle. Ja kieltäytyessään kääntämästä selkäänsä hyvä ihminen ei valitse lainkaan, eli kääntää selkensä kaikille ja niin muodoin myös itselleen.

Mutta yhtä lailla kuin kykenemätön tekemään pelkästään hyvää, olet kykenemätön olemaan välinpitämätön pahojen tekojesi suhteen. Omatunto on ihmisyyteen sisäänrakennettu. Pelko siitä, että lain saarnaamisen vähyyks johtaisi välinpitämättömyyteen ja kaiken hyväksymiseen on turha.

Moraali on ihmisessä ilman uskonnollista julistustakin. Perheneuvonnassa tapaan ihmisiä, joilla – riippumatta heidän maailmankatsomuksestaan – on syvä tuska ja katumus elämänsä käännteistä ja ratkaisuista.

On olemassa kansanomaisen ilmaisu nauttia ”miestä väkevämpää”. Mutta päivittäin näen, että varsinaista miestä ja naista väkevämpää on parisuhteen katkeaminen, läheisimmän kiintymyssuhteen menetys. Sen seurauksena kävely elämän polulla horjahtelee vuosia.

Tietenkin ihminen voi olla myös paatunut ja jopa täysin kykenemätön tuntemaan katumusta pahoista teoistaan, mutta silloin kyseessä on ensisijaisesti psyykkinen, tunne-elämän ongelma, ei paatuneen vapaa valinta. Tällöin lain saarna toimii huonosti – ja lainkäyttökin vain heikosti. Vain rakkaus auttaa rakkauden puutteessa kasvanutta, vaikka rakkauden osoittaminen sille, joka on sitä vain vähän kokenut, voi olla helpommin sanottu kuin tehty.

Omaatuntoa voi helpottaa pitämällä pahuutensa poissa tietoisuudestaan. On erityisesti yksi tapa, jolla ihminen helpottaa syyllisyyttään. Se on omien puutteiden, itsessä pelättyjen tai itseltä kiellettyjen puolien näkeminen toisessa – psykologian kielellä projisointi. Tämä on parisuhteiden ja työyhteisöjen kanssakäymisen arkipäivää. Erotuksena on se, että puolisolle hänessä nähty vika kerrotaan, mutta työkaverille ei. Sen sijaan työkaverissa nähty vika kerrotaan toiselle työkaverille.

Se että syntikuorman kantajia tarvitaan itsen ulkopuolelle, näkyy vaikkapa siinä, kuinka saarnatuolista synnintekijöitä tuomitsevien pappien tilalle ovat tulleet iltapäivälehdet kauhistelevine ja moralisoivine otsikoineen. Ja levikkien laajuus osoittaa, että kysyntää näille otsikoille on.

Itsensä oppimaan tunteminen on syvemmän ymmärryksen saamista, toisen vikojen sijasta, omista puutteista – joskin myös saaduista lahjoista ja mahdollisuuksista. Jumalan lain noudattaminen ei ole kristityn ensisijainen päämäärä, mutta sen edessä ihminen voi oppia tuntemaan riittämättömyyttään, kaipuutaan armoon. Ettei hän synnintuntonsa puutteen takia joutuisi eron muista ihmisistä, rakkaudesta ja Jumalasta, joka on rakkaus.

On helppoa kuulla myös kristillisen uskon sisältö vaatimuksena. Ehkä seurapenkissä oman riittämättömyyden kokemuksesi kohdistuukin juuri tähän. Et oikein tiedä uskotko tai uskotko oikein. Ehkä ajattelet, että sinulla tulisi olla erityinen Kristuksen sisäinen tunteminen, jonkinlainen uskonnollinen tunne tai sisäinen palo, joka tekisi sinusta kelvollisen tähän joukkoon. Jonas Lagus valaisee tätä asiaa kirjeessään ”Yksinkertainen armonjärjestys”: ”Hän ei vaadi mitään muuta kuin että suruttomana ja syntisenä ilman pienintäkään tunnetta yhteydestä Kristuksen kanssa katsot häneen ja lähetät hänen luokseen kylmän ja kuolleen sydämesi ikävän.” Ja ”että ikävöivän sielun ei tarvitse eikä se saakaan katsella omaa ikävöimistänsä, ei sen laatua tai kelvollisuutta”.

Sinun ei siis tarvitse etsiä uskoa itsestäsi. Riittämättömyytesi tässäkin asiassa on riittävää ja jopa väistämätöntä. Armoa anomaan ihmisen pakottaa eletty elämä itsessään.